

Pozsár Péter

A cselekvő építészet mint a megismerés lehetséges módszertana

Doktori értekezés

Doktori iskola vezetője:
Harmati Hedvig DLA habil.

Témavezető:
Gettó Tamás DLA

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Budapest, 2022.

Összefoglaló

Értekezésemet két egységre osztottam, amelyek kiegészülnek egy, a gyakorlati tapasztalataimat összegző, mestermunkával.

Az első fejezetben az építészet, és a szociálisan elkötelezett építészet kapcsolatát, és ezek tágabb környezetét vizsgáltam. Arra törekedtem, hogy a társadalmi, gazdasági, és politikai környezet egy-egy elemének bemutatásán keresztül az építészet, és a szociálisan elkötelezett építészet közötti különbségek láthatóvá, és értelmezhetővé váljanak.

A tágabb összefüggések elemzését arra használtam, hogy az építészet, és a szociális építészet alapállásait, és a kulturális térben elfoglalt pozícióit körbehatároljam. Bevezettem a szociálisan elkötelezett építészet halmazán belül a cselekvő építészet fogalmát, amelyet összefüggésbe hoztam az új társadalmi mozgalom jelenségével.

A „cselekvő építészetet” mint „új társadalmi mozgalmat” definiáltam és elemeztem működésének legfontosabb jellemzőit. Meghatároztam a jelenség mozgástereit, majd példákon keresztül bemutattam a jelenség részterületeit, és azok jellemző tulajdonságait. Röviden tárgyaltam kialakulásának egyes lépéseit, és bemutattam céljait. Figyelembe véve annak erősségeit, és hiányosságait, valamint a változó kulturális és környezeti körülményeket, rávilágítottam a cselekvő építészetben rejlő lehetőségekre, és lehetséges jövőbeni feladataira.

A második fejezet a „cselekvő építészet” belső működésére, és annak fontos tulajdonságaira koncentrál. A „cselekvő építészetre” elsősorban, mint a megismerés egy lehetséges régi/új módszerére tekintek, mely a fizikai munkán, az építésen, az érző és eleven „szomatikus test” részvételén keresztül válik megismerhetővé.

Az építést olyan összetett rendszerként értelmeztem, amely a ház építésével párhuzamosan a közösség, és a személyiség építésére is alkalmas. Az építés a fizikai munka, a megismerés eszköze, célja az építés folyamatának anyagainak és környezetének megismerése, és megértése, a közösség, és a személyiség ezzel párhuzamos fejlesztése. Kiemeltem néhány olyan meghatározó jelenséget, amelyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a folyamat belső működését megérthessük. Elemeztem a részvétel, és jelenlét sajátosságait, bemutattam a kommunikáció, az együttműködés, és a közösségépítés kívánatos viselkedési formáit, és vizsgáltam a résztvevők alapvető attitűdjét, és személyes motivációit. Példákon keresztül bemutattam a „cselekvő építészet” jellemző irányait, és ezeket felhasználva rendszereztem is az ide kapcsolható munkákat és praxisokat.

Értekezésem a vizsgált jelenségeket nem egymással szemben, hanem egymás mellé szeretné állítani. Célom az volt, hogy a részhalmazok meghatározásával láthatóvá váljanak az egyes részhalmazok céljai, és értékei, különbségei, és hasonlóságai, erősségei és gyengeségei.

Disszertációm elméleti gondolatait, és téziseit, a mestermunka személyes élményei kapcsolják a valósághoz. Az elmúlt évtizedben létrehozott „cselekvő építészeti” projektek az elméleti munka kiindulópontjaként, a felmerülő gondolatok és következtetések valódi forrásaként értelmezhetők.

Tézisek

1. Ahhoz hogy megértsük a „szociálisan elkötelezett építészet” 21. századi jelenségét, annak tágabb környezetét, társadalmi, gazdasági, és politikai összefüggéseit is vizsgálni és értelmezni szükséges.
2. Minthogy a „szociálisan elkötelezett építészet” olyan feladatokat, és célokat vállal, amelyek pontos leírásához az építészet hagyományosan nem rendelkezik a megfelelő szókészlettel, vagy nyelvezettel, szükségszerű a szociológia néhány alapfogalmának beemelése, és a „szociálisan elkötelezett” építészeti jelenségekre vonatkoztatása.
3. Az „új társadalmi mozgalom” fogalma a szociálisan elkötelezett építészet egyes jelenségeire vonatkoztatható. Az „új társadalmi mozgalom” karakterét hordozó „szociálisan elkötelezett” építészeti gyakorlatokat cselekvő építészetnek neveztem el. Az ide tartozó építészeti praxisok viszonya így az építészethez, a szociálisan elkötelezett építészethez, valamint a tágabb kulturális környezethez értelmezhetővé, és feldolgozhatóvá válik.
4. A „cselekvő építészeti gyakorlatok” a megismerés egy régi/új formáját teszik elérhetővé, melynek megközelítése, és megértése a jelenlétben, a „szomatikus test tapasztalaton”, a fizikai munkán, azaz az építésen keresztül lehetséges.
5. A „cselekvő építészeti projektek” a ház építése mellett, a közösséget, és a személyiséget is építik. Ezek folyamatos kölcsönhatásban, egymástól elválaszthatatlanul fejlődnek.
6. A „cselekvő építészetre”, mint a megismerés egy lehetséges módszertanára tekintek, amelynek elméletét, és gyakorlatát elemezni, és fejleszteni érdemes.